

GDK: 525.1 Abies Alba (Mill.)

Odmev na sortimentne tablice za jelko

Prof. dr. E. Rebula je v obsežnem članku predstavil rezultate raziskave o sortimentni sestavi in vrednosti debele jelke. Zagotovo so sortimentne tablice zelo uporaben in zaželen pripomoček pri gospodarjenju z gozdom. Izračunane tablice slone na vzorcu 284 dreves ali 486 m³ lesa z gozdnega obrata Bukovje. Ali jih lahko posplošimo na ves dinarski svet in na vsa Slovenijo?

Pravzaprav se zelo nerad spuščam v polemiko s prof. Rebulo. Dvomim namreč, da so moji argumenti dovolj tehtni, saj dr. Rebulo cenim kot vztrajnega in temeljitega raziskovalca, ki je že mnogo prispeval h gozdarski znanosti. Vendar pa mi strokovna vest ne da, da ne bi izrazil nekaj dvomov v njegove ugotovitve. Dvomi so vendar pri vsakem raziskovanju in odkrivanju novega potrebni in lahko prispevajo pri uveljavljanju novega v gozdarsko prakso. O njih sva s prof. Rebulo tudi že osebno razpravljala.

Avtor članka na več mestih ocenjuje merila za določanje kakovosti sortimentov po napakah lesa kot neuporabna. Strinjava se, da merila po vseh napakah lesa iz dosedanjega jugoslovanskega standarda za hlude, smreke in jelke (JUS 1979 oziroma JUS 1989) niso najprimernejša. Vendar pa menim, da brez vsakršnih meril za kakovost na podlagi napak lesa vendarle ni mogoče opredeljevati uporabnosti ali vrednosti lesa. Avtor neprimernost kriterijev kakovosti dokazuje z rezultati raziskave SVETLIČIČA iz leta 1968, ko so posamezne hlude iz 10 vzorcev (443 m³) po Sloveniji razžagali in določili vrednost žaganega lesa in izkoristke. Prikazane preglednice meni dokazujejo ravno nasprotno. Res pri posameznem kosu ne drži, da daje vsak hlod boljše kakovosti tudi večji izkupiček in izkoristek, vendar je od vseh vzorcev samo eden tak, da po-

vprečno hlod I. kakovosti ne daje večjega izkupička kot hlod II. kakovosti; hloidi II. kakovosti pa so bili povprečno vedno vrednejši od hlodov žagovcev III. kakovosti. Pri izkoristkih žaganja po masi je takih vzorcev manj, vendar še vedno večina vzorcev in skupno povprečje za Slovenijo kaže, da lahko pri boljših hloidi pričakujemo večje izkoristke. Čeprav so razlike majhne, pa vendarle so in so istosmerne. Ni jasno, kakšne so bile povprečne debeline hlodov v vzorcih in kako so vplivale na izkupiček in izkoristek vzorcev. Tudi način žaganja hlodov, ki ga je možno optimirati po debelini, v prikazani raziskavi pa je bil vedno enak, lahko pomembno vpliva na izkoristek. Pravilna pa je avtorjeva ugotovitev, da so razlike znotraj istega kakovostnega razreda večje kot med povprečji, ker lahko samo ena »slučajna« napaka lesa močno razvrednoti uporabnost hloda. Vendar menim, da tako pomembnih napak lesa, kot so gniloba, rjavost, kolesivost ipd. res ne moremo zanemariti ali izraziti samo z debelino drevesa. Ne smemo tudi spregledati, da sloni prikazana raziskava iz leta 1968 na tedanjih razmerjih cen žaganega lesa, ki so bila zagotovo bistveno različna od današnjih cenovnih razmerij.

Avtorjeva trditev, da »razvrščanje hlodov jelke in smreke v kakovostne razrede s kriteriji veljavnega standarda ne daje zanesljivih rezultatov« ne drži. Morda res ne kaže prave vrednosti in uporabnosti sortimenta, vendar povsem zanesljivo vsak hlod razvršča vedno nedvoumno v samo en kakovostni razred, saj je mogoče vsako napako z objektivnim merjenjem natančno izmeriti in upoštevati kot kriterij. Seveda pa moramo dosledno upoštevati določila standarda in si ne izmišljati vedno drugačnih zahtev, kot je to dolga leta delala naša praksa. Z vestnim delom je tudi mogoče vedno odkriti vse napake, ki so odločilne za razvrščanje po kakovosti. Na posameznem kosu lesa je običajno le ena ali nekaj napak odločilnih za razvrščanje.

Avtor je kljub temu, da zanika pomen

* Opomba uredništva: Zaradi napake v tiskarni pri prelomu (po opravljeni korekturi), je članek dr. Lipoglavška, objavljen v Gozd V 3/96, nerazumljiv, zato ga v tem zvezku, neposredno pred odgovorom dr. Rebule objavljamo ponovno. Avtorju in bralcem se opravičujemo.

napak lesa za določanje kakovosti tudi sam pri oceni kakovosti debel uporabil kot kriterij napake lesa oziroma višino čistega debela brez grč in koničnost. Preden torej iz enačb ali tablice odčitamo sortimentno sestavo in vrednost, moramo za vsako deblo ugotoviti njegovo kakovost. Zato za prodajo sortimentov, ko ne vemo več, iz katerih debel so bili izdelani, ne moremo uporabiti avtorjevih izračunov.

Ko je avtor izračunaval vrednost sortimentov, je uporabil vrednostna razmerja iz prodajnih cen na GG Postojna v letih 1991–1994. Takratne cene so veljale za drugačne kakovostne razrede, ki so bili pri prodaji nestabilni in povsem drugače določeni kot v jugoslovanskem standardu. Nihče namreč ni uporabljal standarda dosledno. Cenovna razmerja so torej veljala za neko neopredeljeno spremenljivo kakovost hlodov. Kot že sam pove, je med celulozni les štel tudi drogove. Torej so

vrednostne tablice precej približne, čeprav je tudi res, da boljših meril v naših razmerah nimamo.

Naj opozorim še na nekatere izraze, ki jih avtor uporablja. Govori o vraščenih in izpadajočih grčah in pri tem misli zrasle in nezrasle grče. Zaraslih grč namreč na obodu debela ne vidimo, izpadajoče pa so lahko le v deskah, saj iz debela ne izpadejo. Okrožljivosti pravimo običajno kolesivost. Tudi beseda »žag« za debelino ali učinek prežagovanja se bo morala šele uveljaviti.

Želim si, da bi bili ti moji dvomi sprejeti kot dobronamerne pripombe in da bi jih nadaljnje raziskave in praktična uporaba objavljenih tablic sortimentne sestave in vrednosti debel jelke pri prodaji lesa na panju, pa tudi pri oblikovanju novih standardov za določanje kakovosti okroglega lesa, ovrgle.

Dr. Marjan Lipoglavšek

GDK: 525.1 *Abies alba* (Mill.)

Uporabnost standardov za razvrščanje gozdnih lesnih sortimentov

Odmev na sortimentne in vrednostne tablice za jelko

V 3. številki Gozdarskega vestnika je prof. dr. Marjan Lipoglavšek napisal svoje videnje mojega prispevka »Sortimentne in vrednostne tablice za debela jelke« ter podal svoje mnenje o mojih ugotovitvah. Za nekatere celo trdi, da ne držijo. V vnemi zagovarjanja vrednosti in uporabnosti standarda pa je šel celo tako daleč, da mi pripisuje trditve, ki jih sam v študiji ne najdem. O tem se ne kaže prepirati. Vse je napisano in vsak čitalec je dovolj pameten, da lahko sam presodi. Moram pa se oglasiti, braniti svoje delo in prispevati k razjasnitvi stvari.

O polemiki sem nekoč v našem glasilu že napisal svoje mnenje. Dodam naj le to, da se v njej krešejo iskrice, ki včasih vžgejo slamo in ta zgori. Pričakoval sem kakšen odmev, toda z drugega področja. Mogoče še pride.

Pripombe in očitke kolega Lipoglavška lahko združim v štiri skupine:

1. Pripombe na same tablice.
2. Terminološke pripombe.
3. Pripombe glede uporabe cen.
4. Pripombe na orodje, pripomoček, pri sestavi tablic, oziroma na moje trditve o uporabnosti (takrat) veljavnih standardov za ugotavljanje kakovosti hlodov jelke – smreke in njihovo razvrščanje v kakovostne razrede. Takoj moram povedati, da nisem prav nič kriv, če je standard tak kot je. Očitno se najino mnenje o njegovi uporabnosti zelo razlikuje. Temu je posvečen pretežen del odmeva, zato sem tako tudi naslovil svoj odgovor.

Prvi dve vrsti pripomb sta kratki, obrobni, zato bo tak tudi moj odgovor. Študija res izhaja iz razmeroma majhnega vzorca, ki pa se je pokazal zelo reprezentančen in je dal, pri iz njega sestavljenih deblovnica, zelo dobre rezultate tako po točnosti kot reprezentativnosti. Vse to je opisano v zadnji lanski številki Gozdarskega vestnika